

УДК 37:342.72/.73:329.058(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-983-993](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-983-993)

Морська Наталія Львівна кандидат філософських наук, доцент, кафедра філософії та суспільних наук, історичний факультет, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0002-6533-2802>

Ювсечко Ярослав Володимирович кандидат філософських наук, доцент, кафедра міжнародної комунікації та політології, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, <https://orcid.org/0000-0003-4831-8096>

Вербовський Ігор Андрійович кандидат педагогічних наук, начальник навчального відділу, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, навчально-науковий інститут педагогіки, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0001-7202-3429>

РОЛЬ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРАВОСВІДОМОСТІ ТА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Анотація. У період становлення суверенної держави рівень правової свідомості й культури суспільства вплинули на формування економічної, політичної та правової систем України. Без ґрунтовних правових знань неможливе формування демократичної, соціальної та правової держави, адже державотворення – це не лише процес створення певних систем і норм, а й змагання ідей та принципів існування українського суспільства. Метою статті є розкриття ролі правової освіти у формуванні правової культури та правової свідомості громадян України. Правова освіта на інтелектуальному, політичному й емоційно-психологічному рівнях спрямована на легітимацію законів, притаманних культурі країни, на створення правових концепцій, на розвиток правосвідомості й поваги до Конституції та закону загалом. Це окреслює відповідну національну правову культуру, яка є універсальною за своєю природою і репрезентує загальнолюдські цінності та прагнення, а також сприяє захисту прав і свобод особистості й добробуту суспільства в цілому. Виявлено, що підвищення рівня правових знань і свідомості громадян України, формування основ громадянського суспільства є необхідними складовими для побудови демократичної та правової держави. Ефективне застосування цих чинників на нинішньому етапі процесу державотворення залежить від того, наскільки вони формалізовані в законі та реалізовані в реальному житті.

На пізніх етапах великих соціальних перетворень, коли потреби особистості переоцінюються, а сама їх система порушується, одна чи декілька з них стають асоціальними та задовольняються злочинним шляхом. Тому значно зростає необхідність у дослідженні питання трансформації правової свідомості. Правова культура базується насамперед на усвідомленні відповідних цінностей, норм і важливості їх дотримання та реалізації. Дискусії, що точаться навколо обов'язковості правової обізнаності громадян, свідчать про те, що це питання заслуговує на більш детальне дослідження в майбутньому.

Ключові слова: правова культура, правосвідомість, правова освіта, нігілізм, держава, громадяни.

Morska Nataliia Lvivna PhD in Philosophical Sciences, Associate Professor, Philosophy and Social Sciences Department, Faculty of History, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0002-6533-2802>

Yuvsechko Yaroslav Volodymyrovych PhD in Philosophical Sciences Associate professor, Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, <https://orcid.org/0000-0003-4831-8096>

Verbovskiy Igor Andriyovych PhD in Pedagogic Sciences, Head of Education Division, Associate Professor of Department of Professional and Pedagogical, Special Education, Andragogy and Management, Educational And Research Institute of Pedagogics, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0001-7202-3429>

THE ROLE OF LEGAL EDUCATION IN THE FORMATION OF LEGAL AWARENESS AND LEGAL CULTURE OF CITIZENS OF UKRAINE.

Abstract. The article examines the role of legal education in the formation of legal consciousness. During the formation of a sovereign state, legal awareness and the level of legal culture of the society influenced the solution of the problems of the formation of the economic, political and legal systems of Ukraine. Without thorough legal knowledge, legal awareness and legal culture, the formation of a democratic, social and legal state in Ukraine is impossible, because state building is not only a process of creating certain systems and norms, but also a competition of ideas and principles about Ukrainian society. The purpose of the article is to reveal the role of legal education in the formation of legal culture and legal consciousness of citizens of Ukraine. Legal education plays a special role in the formation of legal culture and legal consciousness. Legal education at the intellectual, political, and emotional-

psychological levels is aimed at the legitimation of laws inherent in the country's culture, at the creation of legal concepts, at the development of legal awareness and constitutional feeling, the main component of which is respect for the Constitution and the law as a whole. It outlines an appropriate national legal culture that is universal in nature and represents the universal values and aspirations of people, and promotes the protection of individual rights and freedoms and the well-being of society as a whole. It was revealed that raising the level of legal knowledge and consciousness of Ukrainian citizens, forming the foundations of civil society is necessary for building a country, a democratic and legal state. The effective application of these factors at this stage of the state-building process depends on the extent to which they are formalized in law and implemented in real life.

At the late stages of major social transformations in modern society, when individual needs are overestimated, the system of needs is violated, one or more of them become antisocial and are satisfied by criminal means, the need to research the issue of transformation of legal consciousness grows. much. Legal culture is primarily based on the awareness of legal values, norms and standards, their observance and implementation. The controversy surrounding the need for legal awareness deserves further investigation in the future.

Keywords: legal culture, legal awareness, legal education, nihilism, state, citizens.

Постановка проблеми. Під час формування незалежної держави розвиток правової свідомості та культури суспільства суттєво вплинув на структуру економіки, політики та правової системи України. Водночас процес державотворення сприяв розвитку цих цінностей у кожного громадянина. Без ґрунтового знання права, правосвідомості та правової культури неможливо сформувати демократичну, соціальну, правову державу, адже державотворення – це не лише створення певних інститутів і норм, а й змагання ідей та принципів існування українського суспільства. Розуміння справедливості, свободи, рівності та інших цінностей мають бути на всіх рівнях: політичному, науковому й родинному.

Рівень правової грамотності залежить від відповідної підготовки та сформованості системи переконань щодо верховенства закону, розуміння необхідності дотримуватися його вимог, системи умінь і навичок, пов'язаних із виконанням права. Держава повинна забезпечити правовий статус країни, створити належні умови для реалізації конституційних прав громадян, через систему освіти сприяти розвитку у якомога ширших верств населення правових знань і навичок, а також розуміння їхніх прав і обов'язків, взяти на себе зобов'язання через систему правової освіти для людей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні питання, пов'язані з розвитком правової свідомості, правової освіти і правової

культури, досліджували такі українські науковці, як Т. Гарасимів,[11] Н. Бровко,[2] О. Федоренко,[10] В. Пупишева [7] та інші.

Г. Татаренко [9] вказує на те, що велике значення у правовій освіті населення мають засоби масової інформації та ефективність здійснення правової пропаганди, а також інформування громадян про зміни в законодавстві.

І. Варава та А. Шарко [3] аналізують питання про мету правової освіти в сучасному суспільстві та завдання щодо її реалізації на основі оцінки змін, які відбуваються в українському суспільстві в цілому та освіті зокрема.

Н. Атаманова та О. Дяченко [1] окреслюють поняття й ознаки сучасної правової культури.

Проте слід враховувати, що проблема дослідження потребує проведення поглибленого аналізу розкриття ролі правової освіти. Тому аналіз нормативно-правової бази українського законодавства доповнює теоретичну основу даної наукової розвідки.

Мета статті – розкриття ролі правової освіти у формуванні правової культури та правосвідомості громадян України.

Виклад основного матеріалу. На нинішньому етапі розвитку демократії в Україні прагнення українського народу до європейських стандартів організації суспільства, новий підхід до виховання загальної правової культури, розвиток почуття відповідальності, справедливості у забезпеченні верховенства права, правовий захист мають особливе значення.

Як зазначив К. Резворович, пріоритетний напрям удосконалення внутрішнього законодавства з урахуванням політики європейської інтеграції нашої держави полягає в наближенні його до європейських норм і стандартів [8]. Отже, положення Конвенції про захист прав людини та основних свобод є важливими в цьому контексті [4].

Правова культура є частиною загальної культури і формує цінності, які стосуються захисту прав і свобод суспільства. Вона охоплює вимоги й ефективність правових норм, якісне право, юридичну освіту, правові методи та практику, добровільну прихильність до прав і свобод громадян. Прагнення до таких високих цінностей не може переплітатися з рівнем правової культури, оскільки витікає з цього рівня, є наслідком розвитку і його ознакою. Цей рівень проявляється в повсякденному житті та може свідчити про ступінь розвитку правової реальності. Правова культура суспільства складається з правової культури особистості всіх його членів. Їх взаємозалежність прямопропорційна: чим більше юридично освічених громадян, тим вища культура держави.

Правова культура особистості як складова правової культури суспільства виражає ступінь і характер розвитку соціуму і в деякій мірі гарантує соціалізацію індивідуума і законну діяльність громадян. Правова культура передбачає наявність декількох елементів: захист основних прав і свобод людини, якість суспільства, правовий захист, упровадження у

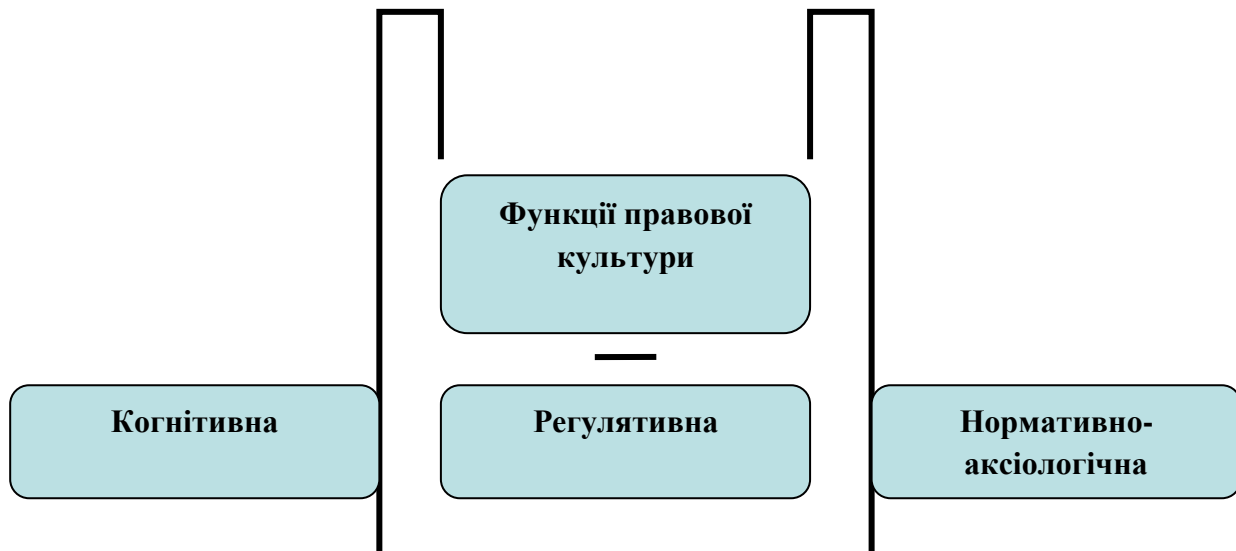

громадське й державне життя принципів верховенства закону, рівень правосвідомості окремих громадян і посадових осіб, представників влади. Останній охоплює правові цінності, визначає рівень демократії та дотримання верховенства закону, регулює відносини з громадськістю. Юридична цінність має кілька аспектів:

- культура свідомості і правосвідомості, яка передбачає оцінку закону з позиції справедливості прав людини;
- культура правової поведінки, що виражається в дотриманні норм чинного законодавства, законній діяльності громадян;
- культура юридичної практики – ефективна діяльність законодавчих, судових і правоохоронних органів, які повинні бути на боці справедливості.

Загалом можна виділити три основні функції правової культури (Рис.1)

Рис. 1 Основні функції правової культури

Джерело: складено авторами, на основі власних спостережень

Когнітивна функція сприяє засвоєнню попередніми поколіннями правових наслідків минулого та сьогодення. Регулятивна – спрямована на забезпечення ефективного функціонування всіх елементів правової системи та створення непорушної правової держави. Нормативно-аксіологічна виконує оцінку правової поведінки людини, рівня розвитку законодавства, його взаємозв'язку з нормами державного права та міжнародними стандартами [7].

У сучасній теорії правосвідомість зазвичай розуміється як сукупність почуттів, інструкцій, ідей, концепцій, в яких відбивається правова реальність, формується ставлення до права і юридичної практики, визначаються цінності, пов'язані з правовою поведінкою, бачення й аспекти розвитку правової системи. Слід зазначити, що нині вплив досягнень постіндустріальної та

інформаційної цивілізації на правосвідомість суспільства також є значним. Насамперед це безпосередньо стосується правосвідомості суб'єкта конкретної правової ситуації, традиційної громадянської культури, оскільки обсяг, якість і засоби передачі інформації значно змінилися, а збільшена кількість відносин «не встигає» регулюватися законом.

Без розвитку правової культури та підвищення рівня правової обізнаності громадян України неможливо побудувати державу на принципах верховенства закону. У цьому випадку, звичайно, особливу роль відіграє домінуюча політична еліта, оскільки вона є прикладом правової свідомості та культури для населення [2].

Від рішень політиків залежать долі громадян і розв'язання проблем суспільства в цілому. Політик при владі повинен бути професіоналом і знати роботу, яку виконує. Відсутність знань про об'єкт управління може призвести до зменшення кількості об'єктів, якими він керує. Найперше це має усвідомити людина, якій пропонується керувати певною сферою економіки [10].

Стаття 57 Конституції України [5] гарантує право кожної людини знати свої права та обов'язки. На жаль, населення не активно користується своїм правом на отримання правової інформації. Текст законодавчого акту виглядає складним, обсяг матеріалу величезний, терміни не зрозумілі значному числу громадян. Завдання держави полягає в тому, щоб донести зміст законодавства до максимально широкого кола населення, створити основу для юридичних знань і навичок, забезпечити належні умови для засвоєння громадянами, що володіють конституційними правами, знань про свої права й обов'язки за допомогою системи юридичної освіти.

Правова культура та правосвідомість сильно впливають на політичний вибір під час голосування за депутатів Верховної Ради та місцевих органів влади. Правова культура вимагає аналізу поведінки кандидата, а також демократичного способу підтримати або відхилити його обрання. Правосвідомість не дозволяє вам голосувати за гроші або інші преференції через незаконність. Українське суспільство характеризується відсутністю демократичних традицій, що позначається на пріоритеті правового скептицизму і прагненні політиків до досягнення політичних цілей незаконним шляхом.

Проблема цінностей, крім того, що їх розуміння має свої особливості в кожній соціальній системі, дуже важлива в суспільствах, що розвиваються, а перехідний період соціального розвитку характеризується в основному невизначеністю або свого роду "війною" цінностей. Однією з визначальних характеристик сучасного суспільства є неоднозначність особистих і соціальних цінностей.

У цьому контексті слід приділяти виняткову увагу опису сутності правових цінностей, які можна вважати універсальними і загальними. Природа закону диктує, що він є універсальним регулятором, що охоплює

значну кількість соціальних відносин, тому він також має тісний зв'язок і взаємодію з мораллю за допомогою певних збігів права, систем оцінки, принципів та ідеалів. Крім того, закон відрізняється високим ступенем неупередженості й обов'язкової сили, заснованої в основному на ідеї державних інститутів [11].

Виняткову роль у формуванні правової культури та правосвідомості відіграє правова освіта. У нашій державі це не окрема галузь освіти, яка здобувається в усіх закладах вищої освіти, а процес надання знань, навичок і здібностей про правові цінності, особливо про права, свободи й обов'язки громадянина. Водночас юридична освіта не повинна обмежуватися лише знаннями в галузі права, вона повинна охоплювати весь освітній процес в університеті, набувати міждисциплінарного характеру. Державна програма правової освіти населення була затверджена Указом Президента України [6]. Вона визначається як набір освітніх, навчальних та інформаційних інструментів, спрямованих на організацію оптимальних умов для отримання громадянами остаточних юридичних знань і певних навичок для реалізації своїх прав і свобод. У цьому документі зазначається, що правова освіта є складовою частиною системи освіти, спрямованою на формування у людини високого рівня правової обізнаності та правової культури, цінностей, активної громадянської позиції.

Відомо, що юридична освіта є важливою складовою правового механізму соціалізації особистості (процес засвоєння, прийняття і реалізації суб'єктом правових цінностей, ідей, досвіду, почуттів і настроїв суспільства, правової оцінки, норм і дій).

Правова освіта є найбільш ефективною і дієвою формою юридичної освіти. Основними її цілями є:

- формування та розвиток правових знань серед громадян;
- виховання поваги до закону як соціальної цінності принципу законності;
- розвиток потреб і навичок для активного захисту їх прав, свобод і законних інтересів відповідно до процедур, установлених законом [3].

Правова освіта визначається особливостями суспільно-політичної ситуації, в якій перебуває сучасна Україна: робота з побудови верховенства закону, формування громадянського суспільства, інтеграція в європейське правове поле. У нових умовах змінюється характер відносин між державою та людиною, зростає відповідальність і самостійність особистості. У демократичних державах Заходу і Сполучених Штатах, які мають давні традиції права, все це виховане самим життям, народжене в сім'ї, природно, усвідомлює потребу юридичної освіти. Важливість правничої освіти очевидна – вона обумовлена сучасним станом усіх сфер суспільного життя: економіки, політики, ідеології, культури. Молоді люди, які вступають у реальний світ Європейського Співтовариства, повинні мати світогляд, заснований на повазі

до Закону, розумінні питань прав людини і здатності знаходити можливі рішення.

Загалом можна побачити, що за період незалежності України було прийнято значну кількість нормативно-правових актів, спрямованих на поліпшення правової освіти громадян, виховання поваги до права і правових цінностей серед молоді, розвиток моральної та правової культури, запобігання негативним явищам у молодіжному середовищі.

Однак, незважаючи на численні програми, спрямовані на вдосконалення правової освіти та системи правової культури загалом, рівень обізнаності української молоді у цій сфері є недостатнім.

На нашу думку, основною причиною такого стану є низький рівень правової освіти молоді, що проявляється в неповному усвідомленні правових цінностей, недостатньому знанні правових механізмів реалізації індивідуальних прав і відсутності практичної орієнтації на норми права на практиці. У багатьох випадках молоді люди не знають, до якого органу акредитації звертатися, і звертаються до тих, які не уповноважені оцінювати їхні проблеми. Слід зазначити, що правова освіта громадян має потужне законодавче забезпечення, але все ще відчувається брак юридичних знань серед громадян України. Серед інших причин – багато невирішених проблем держави та низький рівень правосвідомості українського суспільства. Тому закладення підвалин для розвитку правового мислення має бути одним із головних завдань на всіх етапах юридичної освіти. Не слід забувати, що таке мислення формується на основі теоретичної освіти та життєвого досвіду.

Правова освіта в Україні є невід'ємною складовою освітнього процесу в усіх закладах загальної середньої освіти, закладах вищої освіти і закладах перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів. Вона забезпечується створенням умов для відкритості та доступності інформації про діяльність держави і права, участю юристів у поширенні правових знань, заходами, що вживаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування для популяризації правознавства. Метою правової освіти є набуття населенням необхідного рівня знань, ознайомлення зі своїми правами і свободами та механізмами їх захисту [9] за допомогою комплексу заходів, спрямованих на підвищення рівня загальної правової культури, удосконалення системи правової освіти населення.

На нашу думку, правова освіта та самоосвіта громадян у сфері права є невід'ємними складовими юридичної освіти. Наразі поняття "правова просвіта" не закріплене на законодавчому рівні. В юридичній науці під "правовим вихованням" розуміють цілеспрямовану, систематичну діяльність держави й суспільства з формування та розвитку правосвідомості і правової культури у значній кількості суб'єктів з метою протидії правовому нігілізму та сприяння духовному розвитку особистості. Наразі правопросвітництво є частиною громадської діяльності та здійснюється переважно громадськими організаціями, волонтерами і представниками юридичних кіл.

Правова освіта – це процес набуття знань про основи держави і права, виховання поваги до закону та прав людини, а також вироблення нетолерантного ставлення до порушень законності та правопорядку. Вона є необхідним елементом правової культури та умовою правової освіти населення. Правова освіта повинна здійснюватися на всіх рівнях освіти. Право громадян на правову освіту є невід’ємним.

Правовий нігілізм залишається прикритим явищем на шляху до верховенства права. Відмова від суспільних та особистих цінностей права характерна як для звичайних людей, так і для законодавців, політичних діячів, державних службовців усіх рівнів. Це призводить до крайнього незнання, неприйняття або зневаги до права, правових норм і загальноприйнятих правових цінностей, а також байдужості до правових принципів і традицій.

Правовий нігілізм як антипод правової культури породжує правопорушення, зокрема й кримінальні. Оскільки сам по собі він є запереченням цінностей, то зрозуміло, що не можна говорити про високий чи задовільний стан правової культури. Особливістю поширення правового нігілізму в нашій країні є його масовість, оскільки він спостерігається не лише серед громадян, а й у публічній сфері, зокрема в урядових структурах, органах виконавчої, законодавчої влади та правоохоронних органах. Це явище має агресивний і неконтрольований характер. [1]

Правова освіта на інтелектуальному, ідеологічному та емоційно-психологічному рівнях має на меті легітимізацію законів, притаманних національній культурі, формування правових уявлень і розвиток правових почуттів, ключовим елементом яких є повага до Конституції та права в цілому. Вона визначає національну правову культуру, яка відповідає загальнолюдським цінностям і прагненням, сприяє всебічному захисту прав і свобод особи та добробуту громадянського суспільства.

Висновки. Підвищення рівня правової грамотності та правосвідомості громадян України, формування засад громадянського суспільства і є необхідною умовою для побудови демократичної та правової держави. Ефективна реалізація цих чинників на нинішньому етапі державотворення залежить від рівня їх законодавчого закріплення та впровадження у повсякденне життя.

У цьому питанні правляча політична еліта, безумовно, відіграє провідну роль, адже на прикладі її представників формується правосвідомість і правова культура пересічних людей і підрастаючого покоління. Від рішень політиків залежить доля громадян і суспільства загалом.

Правове виховання в Україні є складним і суперечливим завданням. В основному це пов’язано з такими чинниками, як історія, національна психологія, трансформація. Суспільства перехідного періоду мають низький рівень правової свідомості та правової культури. Головними завданнями та напрямками правової освіти в сучасному українському суспільстві є: розвиток

і збагачення нових концепцій правового виховання молоді; формування атмосфери поваги до права, національного законодавства та протидії корупції; підвищення загального морального рівня громадян; створення багаторівневої системи правової освіти. При підготовці викладачів права слід приділяти особливу увагу вихованню високої правової свідомості учнівської молоді, оскільки вона є активним членом суспільства та реальною силою, яка впливає та спрямовує національні зміни.

Питання формування правової свідомості заслуговує на більш детальний розгляд у майбутніх дослідженнях.

Література:

1. Атаманова Н. В., Дяченко О. В. Правова культура та її роль у формуванні правопорядку сучасної української держави. *New Ukrainian law*. 2022. № 1. С. 82–87. URL: <https://doi.org/10.51989/nul.2022.1.12> (дата звернення: 14.11.2023).
2. Бровко Н.І. Проблемні питання формування правової культури в Україні в контексті сучасного державотворення. *Економіко-правова політика в умовах світової кризи: проблеми і шляхи подолання*. 2021. С. 8-11. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/7172/1/Problemni_rutann.pdf (дата звернення: 14.11.2023).
3. Варава І., Шарко А. Особливості розвитку правової освіти в Україні за сучасних умов. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2022. № 6 (6). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-6\(6\)-81-88](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-6(6)-81-88) (дата звернення: 14.11.2023).
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 15.11.2023).
5. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
6. Про Національну програму правової освіти населення : Указ Президента України від 18.10.2001 р. № 992/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
7. Пупишева В. Роль правової культури та правосвідомості у становленні України як правової держави. *Актуальні питання права та соціально-економічних відносин*. 2021. С. 11-16. URL: <https://vmurol.kr.ua/wp-content/uploads/2021/11/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B9-2021.pdf#page=12> (дата звернення: 14.11.2023).
8. Резворович К.Р. Право на особисте життя vs право на приватне життя: дискусійність співвідношення категорій. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 96-102. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/4643> (дата звернення: 14.11.2023).
9. Татаренко В. Г., Татаренко В. І. Правова просвіта населення як елемент правової культури суспільства. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2019. № 1 (37). С. 87–94. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/340/323> (дата звернення: 14.11.2023).
10. Федоренко О.А. Роль правової культури та правосвідомості на шляху становлення України як правової держави. *Матеріали I Всеукраїнського науково-практичного семінару*. Житомир, 2020. С. 104-106 URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/pravova-polityka.pdf#page=104> (дата звернення: 14.11.2023).
11. Narasymiv T. The modus of forming the legal culture of youth in the university environment. *Visnik Nacional'nogo universitetu «Lvivska politehnika»*. Seria: uridicni nauki. 2020. Vol. 7, No. 25. P. 15–22. URL: <https://doi.org/10.23939/law2020.25.015> (date of access: 14.11.2023).

References:

1. Atamanova N. V., Diachenko O. V. (2022). Pravova kultura ta yii rol u formuvanni pravoporiadku suchasnoi ukrainskoi derzhavy [Legal culture and its role in the formation of the legal order of the modern Ukrainian state]. *New Ukrainian Law*, (1), 82–87. [in Ukrainian].
2. Brovko N.I. (2021) Problemni pytannia formuvannia pravovoi kultury v Ukraini v konteksti suchasnoho derzhavotvorennia [Problematic issues of formation of legal culture in Ukraine in the context of modern state formation]. *Ekonomiko-pravova polityka v umovakh svitovoi kryzy: problemy i shliakhy podolannia - Economic and legal policy in the conditions of the world crisis: problems and ways to overcome them*. 9-11. [in Ukrainian].
3. Varava I., Sharko A. (2022) Osoblyvosti rozvytku pravovoi osvity v Ukraini za suchasnykh umov [Features of the development of legal education in Ukraine under modern conditions]. *Aktualni pytannia u suchasni nauki - Current issues in modern science*. (6(6)) [in Ukrainian].
4. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod : Konventsiiia Rady Yevropy vid 04.11.1950 r. : stanom na 1 serp. 2021 r. [Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: Council of Europe Convention of November 4, 1950 : as of August 1 2021]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [in Ukrainian].
5. Konstytutsiia Ukrainy : vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR : stanom na 1 sich. 2020 r. [Constitution of Ukraine: dated June 28, 1996 No. 254k/96-BP: as of January 1 2020]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-VR#Text> [in Ukrainian].
6. Pro Natsionalnu prohramu pravovoi osvity naselennia : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 18.10.2001 r. № 992/2001 [About the National Program of Legal Education of the Population: Decree of the President of Ukraine No. 992/2001 of 10/18/2001]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001#Text> [in Ukrainian].
7. Pupysheva V. (2021) Rol pravovoi kultury ta pravosvidomosti u stanovlenni Ukrainy yak pravovoi derzhavy [The role of legal culture and legal awareness in the formation of Ukraine as a legal state]. *Aktualni pytannia prava ta sotsialno-ekonomichnykh vidnosyn - Current issues of law and socio-economic relations*. 11-16 [in Ukrainian].
8. Rezvorovych K.R. (2020) Pravo na osobyste zhyttia vs pravo na pryvatne zhyttia: dyskusiiist spivvidnoshennia katehorii [The right to personal life vs. the right to private life: the controversy of the ratio of categories]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnykh sprav - Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. (1). 96-102 [in Ukrainian].
9. Tatarenko V. H., Tatarenko V. I. (2020) Pravova prosvita naselennia yak element pravovoi kultury suspilstva [Legal education of the population as an element of the legal culture of society]. *Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka - Actual problems of law: theory and practice*. (1 (37)). 87–94 [in Ukrainian].
10. Fedorenko O.A. (2020) Rol pravovoi kultury ta pravosvidomosti na shliakhu stanovlennia Ukrainy yak pravovoi derzhavy [The role of legal culture and legal awareness on the way to the formation of Ukraine as a legal state]. *Materialy I Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho seminaru - Materials of the 1st All-Ukrainian Scientific and Practical Seminar*. Zhytomyr. 104-106 [in Ukrainian].
11. Harasymiv T. (2020) The modus of forming the legal culture of youth in the university environment. *Visnik Nacional'nogo universytetu «Lvivska politehnika»*. Seria: uridichni nauki. (7)25. 15–22 [in Ukrainian].

